

پنجاه و پنج سالگی

مجموعه آثار

Energy and Equity

Ivan Illich

Calder & Boyars Ltd., Great Britain, 1974

ترجمه این کتاب را به پرواز

پرواز، خاندان به خاندان می‌خواند و می‌آموزد

۱۳۷۲ - ۱۳۷۱

انرژی و عدالت

وینسنت وینسنت

مکتب و مکتب

مکتب و مکتب

مکتب و مکتب

مکتب و مکتب

مکتب و مکتب

مکتب و مکتب

ایوان ایلچ

۲۰۰۲ - ۱۹۷۱

ایوان ایلچ

ایوان ایلچ

۱۳۷۱

۱۳۷۱

۱۳۷۱

ترجمه

محمد علی موحد

مکتب و مکتب

مکتب و مکتب

مکتب و مکتب

مکتب و مکتب

۱۳۷۱

۱۳۷۱

۱۳۷۱

فرهنگ نشر نو

با همکاری نشر آسیم

تهران - ۱۳۹۸

فهرست

تولید متروم / ۹

بحران انرژی / ۱۷

صنعتی کردن حمل و نقل / ۳۳

سرمایه سرعت / ۴۱

ارزش وقت / ۴۹

سرعت وقت خواره / ۵۹

اتحصار غریزی صنعت / ۶۵

حد دست نیافتنی / ۷۵

درجات تحرک / ۸۳

اریاب یا دستیار؟ / ۹۳

قصر صنعتی، صنعت زدگی، و بلوغ فنی / ۹۹

کشای / ۱۰۷

دیباچه مترجم

صدها هزار سال، آدمیزاد انرژی مورد نیاز خود را از منابع قابل تجدید طبیعت تأمین می‌کرد. پرتو آفتاب، چوب درختان، فضله جانوران و نیروی عضلانی حیواناتی مانند اسب و استر و اشتر برای گرم کردن بشر و فراهم آوردن خوراک و تأمین وسایل حمل و نقل او کفایت می‌کرد. بعدها آدمیزاد راه استفاده از نیروی باد و آب را نیز با اختراع آسیاها فراگرفت. هم‌امروز در قاره آسیا نزدیک به شصت درصد و در افریقا نیمی از انرژی مورد نیاز انسان‌ها از همین منابع ساده طبیعی تأمین می‌شود و هنوز فضله جانوران در شبه قاره هندوستان کمابیش پنج درصد انرژی مورد نیاز را تأمین می‌کند.

تقریباً در اوایل قرن نوزدهم بشر به استفاده از منابع انرژی فسیلی روی آورد. در مرحله نخست، زغال‌سنگ و بعدها نفت مورد توجه قرار گرفت. نزدیک به یکصد سال تمام، زغال‌سنگ یکه‌تاز میدان بود. از اواخر قرن نوزدهم نفت نیز در میان آمد. جنگ اول جهانی اهمیت نفت را به جهانیان نشان داد مع‌ذالک بحران اقتصادی ۱۹۲۹ تا آغاز جنگ جهانی دوم مصرف نفت را تقریباً در حال رکود نگاه داشت ولی پس از جنگ، در فاصله بیست سال (از ۱۹۵۰ تا ۱۹۷۰) مصرف

نفت تقریباً سه برابر شد و در ۱۹۶۶ نفت به تنهایی بر زغال سبقت جست.

هجوم مصرف بر نفت چنان بود که زنگ خطر پیش از پایان ربع سوم قرن به صدا درآمد و بحث و هیاهو درباره «بحران انرژی» در سرتاسر دنیا طنین افکند. انسان صنعت زده قرن ما تمام ذخایر ثروتی را که تهیه آن برای طبیعت یک میلیارد سال وقت لازم داشت، در مدتی کمتر از یکصد سال به غارت کشیده و نسل‌های آینده را در بیدای وحشت و بلا تکلیفی رها کرده است. این غارت سهمگین بی حساب با عارضه‌های محسوس و پیدا و بسیار روشن، توأم است: عارضه آلودگی محیط زیست، که خود منشأ عوارض دیگری از انواع و اقسام بیماری‌های جسمی و روانی است، بدین سان مصرف عظیم نفت همه شهرهای بزرگ را به کثافت کشانده و خیل پرستندگان صنعت و شیفتگان مصرف را از نفس زدن در هوای پاک و دلپذیر محروم ساخته است.

بحث از آلودگی محیط و بحث از کمبود نفت و منابع انرژی جایگزین آن، در این گرم‌بازار سمینار و سمپوزیوم و کنفرانس این دو موضوع بیش از همه خریدار دارد. روزنامه‌ها و تلویزیون‌ها و رادیوها و انجمن‌ها همه از این دو مقوله سخن می‌گویند. کارشناسان فنی، کاهنان و آینده‌نگران مجهز به ماشین‌های حسابگر که امار و ارقام نامتناهی و فرمول‌ها و نمودارهای عجیب و غریب در آستین خود نهفته‌اند، حواس ما را هر روز با پیشگویی تازه‌ای درباره روند مصرف انرژی در آینده مشغول می‌دارند.

اما ایلینچ نویسنده این رساله از گوشه دیگری به این صحنه می‌نگرد. این مرد فرزانه هوشمند که از صلحا و صاحب‌دلان

عزیزالوجود روزگار ماست سخنی دیگر دارد. او جهان ما را در معرض مخاطره‌ای دیگر می‌بیند. مخاطره‌ای که منشأ آن نه کمبود انرژی بلکه فراوانی مصرف آن است. مصرف بی‌بندوبار انرژی نه تنها محیط فیزیکی را به پلشتی می‌کشاند، محیط معنوی زیست را نیز تباہ می‌سازد و نابرابری‌ها را دامن می‌زند، ایلینچ برای توضیح نظر خود ترافیک را به عنوان مثال برگزیده است. وی با تجزیه و تحلیل وضع ترافیک، در شهرهای بزرگ صنعتی، نشان می‌دهد که چگونه مصرف گراف انرژی موجب افزایش اعتیادانگیز سرعت گردیده و دل بستن به سرعت، آدمی را در برابر صنعت حمل و نقل صرفاً به صورت مصرف‌کننده‌ای معتاد درآورده است.

سیستم قیمت‌گذاری معمول جوامع صنعتی، صدمات وارد بر محیط زیست را به حساب نمی‌آورد. اگر انعکاس این هزینه‌ها در قیمت کالاها ممکن بود، آنگاه معلوم می‌شد که مصرف‌کننده اتومبیل در برابر آلوده کردن محیط زیست و در برابر راه‌بندان‌هایی که ایجاد می‌کند، چه باید پردازد. در حال حاضر اتومبیلدار پولی از این بابت نمی‌پردازد. این سیستم مفهوم قیمت را مسخ کرده است. اگر این هزینه‌ها در قیمت منعکس گردد از رونق بازار مصرف می‌کاهد و اگر صرف از رونق بیفتد، اقتصادی که بر پایه سودجویی و منفعت‌طلبی استقرار یافته است از پای درمی‌آید. معدودی از آدمیزادگان که در قیاس با مجموع جمعیت جهان اقلیتی ناچیز به شمار می‌آیند، مانند صاحب‌حاجی‌های لوس و نر، بی‌محابا به غارت منابع طبیعی جهان برخاسته‌اند و هرچه آب و جنگل و هواست به تباہی کشانیده‌اند. روز به روز بر تعداد تشکیلات و سازمان‌های دولتی که برای حفاظت محیط یا برای حل مشکلات ناشی از ترافیک و غیره به وجود می‌آیند